

ISTVÁNFFI GYULA,
A MIKOLOGUS ÉS FITOPATOLOGUS (1860—1930)

UBRIZSY GÁBOR

az MTA levelező tagja

Ha a magyarországi mykológiai kutatások kezdeteit Carolus Clusius (1526—1609) Leydenben 1601-ben megjelent művétől a „Rariorum Plantarum Historia” függelékeként publikált „Fungorum in Pannoniis observatorum brevis Historia” című tanulmányától számítjuk, úgy a közel 370 esztendőes időszaknak Clusius (Charles de L'Écluse) mellett legkiemelkedőbb és legimpónálóbb egyénisége Istvánffi (Schaarschmidt) Gyula, aki kongeniális módon nyúlt Clusius elfeledett és kallódó életművéhez, kutatta fel Leydenben a lapangó Clusius-kódexet, s adta azt ki korszerű kromolitográfiai eljárással, eredeti facsimile kiadásban 1900-ban Budapesten, magyar és francia nyelven: „A Clusius-códex mycologiai méltatása, adatokkal Clusius életrajzához. Études et commentaires sur le Code de L'Écluse augmentées de quelques notices biographiques” címen, 91 színes könyomatú lappal. Mint Dégen Árpád, a kiváló magyar botanikus írta Istvánffiról szóló nekrológiájában: „A botanikai világirodalom egyik legérdekesebb eseménye volt két kongeniális szellemnek, a XVI. századbeli Charles de L'Écluse (Clusius) és a modern Istvánffinak a gombászat terén való összetalálkozása és Istvánffi-nak az a megállapítása, hogy

a tudományos gombászat (mykologia) első kezdeményei, melyek abból az időből erednek, amikor Clusius mint Battyány Boldizsár főúr vendége, Németújváron tartózkodott (1579–1584), Magyarországból indulnak ki.” Hasonlótt állapít meg róla Fr. Malvezin a *L'Oenophile* c. francia lap (Bordeaux, 1908. dec.) Istvánffit abból az alkalomból ünneplő számában, hogy 10 éves évfordulója van az általa alapított és világhírű M. Kir. Ampelológiai Kutató Intézetnek: „Il prouve, dans cette oeuvre maitresse, que la mycologie a son berceau, en Hongrie, et que des Hongrois ont contribué à sa fondation (Battyany Boldysar, Beythe), comme collaborateurs du grand botaniste Charles de L'Écluse.” Ugyancsak meglehetősen méltatja F. W. T. Hunger Istvánffi érdemeit a Clusius-kutatás terén „Charles de l'Écluse (Carolus Clusius)” című Gravenhageban 1927-ben megjelent nagy művében (l. még Gombocz Z.: A Magyar Botanika Története. A Magyar Flóra kutatói. c. művét). Bp. 1936.

Az emberről a kortárs Degen Árpád ezt írja: „Különös volt. Előkelő modorú és zárkózott. Egész lényét a »noblesse« járta át — nem találom rá találó magyar kifejezést — amit alátámasztott a felsőbbbség érzete, amelyet alighanem belső értékének tudata tartott ébren benne. Ezt a felsőbbbséget, mi fiatalok szívesen el is ismertük, mert tudtuk, hogy képzettsége s tudományos dolgozatai, különösen azok, amelyeket a hírneves Brefeld oldalán végzett, erre feljogosították. Ehhez járult úri nevelése, kiterjedt nyelvismerete, művészi hajlamai, a társadalmi formákban való jártassága, ígéző megjelenése, magas, karcsú termete, nemes hajlású vékony orra, ápolt »Henri IV« szakállja, eleganciája; mindezekkel megközelítette a férfiszépség ideálját, amelynek mélyenfekvő és feltűnően közelálló szemei kölesönöztek még egy sajátos vonást; megjelenésében inkább a francia művészt sejtethette volna benne az ember, mint a természettudóst. És valóban sok művészi vonás volt benne.”

Kolozsvárott (Transsilvania-ban) 1860. ápr. hó 5-én született, s itt töltötte gyermek- és ifjúkorát. Elemi, gimnáziumi és egyetemi tanulmányait is itt végezte, s már 1881-ben „summa cum laude” fokozattal megszerezte a bölcsészeti doktori fokozatot „Additamenta ad algologiam dacicam, I., II. Enumeratio etc.” c. dolgozatai alapján. Olyan kitűnő emberek voltak tanárai, mint id. Entz Géza, Koch Antal és a botanikus Kánitz Ágost, akinek „Magyar Növénytani Lapok” című tudományos folyóiratában publikálta első dolgozatait. Tanulmányait kiegészítendő Bonnba megy s itt a méltán híres E. Strassburger és Hannstein professzorok mellett tanársegédként dolgozik, főként cytologiai, histologiai és növénykémiái témákon. Ekkor még élénken érdeklődik az algologia iránt, s több tíz dolgozatban közli Romániából, Szerbiából, Boszniából, Mongóliából, Afganisztánból, az egyenlítői Afrikából és az USA-ból származó Desmidiaceae és más moszatokon végzett kutatásait. E diszciplínában elért fő munkája a „Balaton Moszatflórája”, (A Balaton Tud. Tanulm. Eredményei. II. Bp. 1897. 2. rész. pp. 1–140; Die Kryptogamenflora des Balatonses u. seiner Nebengewässer. etc. Bp. 1898. pp. 1–149.) címen a balatoni

tudományos kutatások keretében jelent meg, a Borbás Vince-féle nagy balatoni flóramű 2. részeként.

A botanika sok ága iránt érdeklődő fiatal szakember figyelme ekkor a gombák felé fordul, s ezzel jegyzi el magát egész életére a mykológiával, melynek ő hazánkban máig a legtündöklőbb csillaga. 1885-ben Münsterbe megy, hogy az akkori idők legképzettebb és legkorszerűbb irányokat művelő mikológusa, Oscar Brefeld intézetében, személyes munkatársként dolgozzon és mélyedjen el a mikroszkópos gombák, különösen az Ustilaginales „fiziológiai anatómiájában”, taxonomiájában és az üszöggombák életmódjában. Már korábban, 1881-ben felfigyelt O. Brefeld munkásságára, amit mutat az, hogy „Penészvizsgálati módszerek” című munkáját lefordította és magyar nyelven kiadta. Az 1885–1887 években alapozta meg nemzetközi hírnevét, s vetette meg tudományos mykologiai munkásságának alapjait. Három fontosabb munkája lát napvilágot, amit O. Brefelddel, ill. ennek másik, norvég származású munkatársával, Johan-Olsen Olaf-fal publikál: *Die Brandpilze; Untersuchungen aus dem Gesamtgebiete der Mykologie. Basidiomycetes. II., III. Heft. VII., VIII., IX. Münster—Leipzig, 1888, 1889, 1895 címen.* Majd Kristiániába (Oslo) megy, ahol Johan-Olsen Olaf társaságában egy sörgyár laboratóriumában az élesztőgombáknak az erjesztési iparban játszott szerepét tanulmányozta. Együtt publikáltak több dolgozatot mykologiai vizsgálataikból, melyek közül jelentősebb „Über die Milchsafthälter u. verwandte Bildungen bei den höheren Pilzen.” *Bot. Centrbl.* 1887. etc.

Korai mykologiai érdeklődésének eredménye a Magyar Növényteni Lapokban 1883-ban közölt dolgozata egy új *Phycomycetes*-ről, melyet *Phycetidium Haynaldii* néven vezet be a tudományba. Ezzel is zászlót hajtva a nagy magyar bíboros-hercegprímás botanikai munkássága előtt, akinek herbáriumát és könyvtárát később a M. Nemzeti Múzeum Növénytára igazgatásának átvétele után (1889–1898) szerzi meg és építi bele a Növénytár hatalmas gyűjteményébe. Kolozsvárra visszatérve 1887-ben „*venia legendi*”-t nyer, azaz egyetemi m. tanárságot, de csakhamar Budapestre szólítja a Növénytár igazgatóőri kinevezése, melyet kilenc éven át lát el példamutatóan és kiváló érzéssel. A kolozsvári egyetem botanikai tanszékének betöltésére kerülve 1896-ban a sor, Kánitz Á. elhalálózásával, Istvánffi, bár minden reménye meg lehetett arra, hogy a tanszékot megkapja, a személyét ért több méltatlan támadás kivédésére és a továbbiak megakadályozására olyan lépésre szánta el magát, mely példátlan a magyar botanika történetében, s hasonlóra csak C. Linné a világhírű svéd botanikus és természettudós kényszerült, amikor kénytelen közzétenni: „*Orbis eruditi judicium de Caroli Linnaei scriptis*” című írását 1741-ben, a nem kevésbé híres Rosen-nel szemben, aki el is ütötte őt az uppsalai tanszéktől. „*Animadversiones Auctorum in opera botanica Dr. Gy. de Istvánffi (Kolozsvár, 1896)*” című röpirat tudományos dolgozatainak felsorolásán kívül, tudományos munkásságának híres külföldi kortársaktól származó elismeréseit és

méltatásait is tartalmazza. Jurányi Lajos a budapesti botanikus professzor 1897-ben bizalmas értekezletet hívott össze emiatt, s ott győzött a józan ész, egyáltalán nem reagáltak a röpiratra, s Istvánffi 1897-ben meg is kapta a botanikai katedrát. Sajnos nem sokáig maradhatott tanszékén, mert 1898 őszén Darányi Ignác, a nagy magyar mezőgazda és földművelésügyi miniszter meghívta a központi szőlészeti kísérleti állomás és Ampelologiai Intézet megszervezésére, s annak igazgatójául úgy, hogy egyetemi tanári rangját végig megtarthatta. Később annyira összeforrott eme legnagyobb szabású alkotásával, hogy 1912-ben megüresedvén Kolozsvárott ismét a botanikai tanszék, arra a felejtethetlen Apáthy István vezette delegáció sem vehette rá, hogy visszatérjen az odahagyott katedrához.

A magyar agrár kísérletezés és mezőgazdasági kísérletügy két legkorszerűbben gondolkozó és legnagyobb szabású alakja, Istvánffi Gyula és Degen Árpád, mindketten kiváló botanikusok voltak, elméleti diszciplínákból indultak el, életük végéig hűek maradtak a tudományos botanikához, mégis marandót tudtak alkotni az akkor kibontakozó agrárkísérletezés terén. Istvánffi volt a merészebb és modernebb, olyan agrobotanikai és agrárkémiai, phytopathologiai stb. komplex intézetet tervezett, mely később Berlin-Dahlem-ben valósult meg, de hazánkban 1914-ben bekövetkezett I. világháború miatt nem jöhetett létre. Voltaképpen a Szegeden most felépült Központi Biológiai Kutatóintézet alapjait akarta lerakni. Bár Istvánffitól éppen Degen Árpád vette át a túl nagyra méretezett (mert 322 helyiségből, 189 korszerű laboratóriumból, 5 nagy épülettömbből, üvegházakból, hajtató- és melegházakból, thermostat-szobákból stb. álló, a világ legnagyobb méretű és legkorszerűbb Ampelologiai Intézete volt!) intézményt 1915-ben, a Műegyetem botanikai és ipari mykologiai tanszékére távozott Istvánffi-től, aki áldatlan harcokba keveredett a későbbi feletteseivel és a meg nem értő miniszterekkel. Degen hasonlóképpen egy központi agrobotanikai, ill. biológiai komplex intézetet tervezett, s örök kár, hogy nagyszabású terve a vesztt háború következtében sohasem valósulhatott meg.

Az Istvánffi tervezte intézet 1904-ben nyitotta meg kapuit, — korábban egy bérházban Budán működött —, s a korszerű elhelyezésben, a legkitűnőbb műszerezettséggel indulhatott meg a kutatás a szőlő növénykórtani problémáit, élettani és biokémiai kérdéseit illetően. Sodró lendületű munkássága magával ragadta munkatársait is, akik közül Ibos József, Pálinkás Gyula és Sávoly Ferenc emelkedtek ki, s jelentettek meg nagyobbszabású dolgozatokat Istvánffival közösen. A nemzetközi szőlőkórtan számos kérdés tudományos és gyakorlati tisztázását köszönheti Istvánffi munkásságának, így a francia Tud. Akadémia (Institut de France) a Prix Thore-ral három alkalommal (1901, 1903, 1905) tünteti ki phytopathologiai munkái közül a szőlő fakórothadásáról (Charrinia-Coniothyrium diplodiella) és a szőlő szürkerothadásáról (Botrytis cinerea-Sclerotinia Fuckeliana) írt tanulmányait, majd 1914-ben a Desmazières

díj aranyérmével honorálja a szőlőperonoszpóra-kutatásokat, melyek: „Tanulmányok a *Plasmopara viticolaról*” címen az Ampel. Int. Közleményeiben 1913-ban jelentek meg (IV. kötet 1—9 táblával, pp. 1—143; franciául: Études sur le mildiou de la Vigne. Ann. Inst. Amp. IV. 1913, p. 1—122). De tanulmányt írt több nyelven is a fontosabb szőlőbetegségekről, az említetteken kívül a *Pseudopeziza tracheiphila*-ról, a *Phyllosticta Bizzozzeriana* okozta szőlőlevél foltosságról és a *Dematophora* okozta betegségről (1908). Egyébként igazgatósága alatt 1900—1915-ig a szerkesztésében az Ampelológiai Intézet tudományos közleményeinek 5 kötete és évkönyveinek 6 kötete jelent meg, amelyek francia nyelven is megjelentek s így a külföld elismerését is elnyerték, ezzel széles publicitást nyitva az intézet elmélyült és sokoldalú phytopathológiai kutatómunkájáról.

A *Plasmopara viticola* inkubációs idejével, az infekció-viszonyokkal, a korszerű prognózis meteorológiai adatokkal való összefüggésbe hozásával, a pathogen gomba életmódjával, pathogenitási viszonyaival, a rezisztenciakérdésekkel stb. foglalkozott. Több tanulmányában, melyek szinte minden világnyelven (pl. Mexikóban spanyolul is) megjelentek, ismertette a szőlő lisztharmatra, a már említett szőlőbetegségekre, de egyéb kórokozókra (pl. *Ithyphallus impudicus*, *Fomes ignarius* stb.), a szőlővesszők vermelés alatti megbetegedésére, az oltványok élettanára stb. vonatkozó kutatásait is. Közismertté vált a jobb védekezés megszervezésére kidolgozott Istvánffi—Pálincás—Sávolýféle prognózis-módszer, melyet Müller—Sleumer fejlesztettek tovább. Egész ampelológiai phytopathológiai munkásságára jellemző az, amit Fr. Malvezin (1908) Istvánffi működéséről szóló tanulmányában ír: „Les travaux de M. de Istvánffi et de ses collaborateurs ne sont pas faits dans un but égoïste, ils sont publiés en plusieurs langues et envoyés généreusement dans tous les centres vinicoles de l'univers. L'oeuvre de M. de Istvánffi profite à la viti-ciniculture mondiale tout entiers. Il travaille pour la Hongrie d'abord, mais, animé de plus noble désintéressement, il n'oublie pas les vigneron des autres pays. La Hongrie a le rare bonheur d'avoir un de ces hommes supérieurs à la tête de l'Institut spécial qu'elle a fondé avec tant de succès. Nous voudrions voir dans notre pays une fondation aussi utile et voir un savant pour la diriger, ayant des connaissances aussi vastes et variées que le distingué directeur de l'Institut Ampélogique Hongrois. Mais ne soyons pas jaloux!”

Istvánffi nem csupán a nemzetközi szőlőkórtan ragyogó csillaga volt és marad, hanem a macro- és micromykológiába is maradandóan írta be nevét. Már 1881-től jelennek meg rendszeresen mykológiai tárgyú dolgozatai, s Magyarországból először közöl entomopathogen gombákat. De az első *Laboulbenia*-fajt is ő ismerteti „*Laboulbenia gigantea*, egy barlangi bogarakon élő új penészfaj” címen a Term. Füzetben, 1895-ben. Különösen érdekelte a gombák sejtmagva és annak szerepe, valamint a különböző fajok „fiziológiai anatómiája” (fontosabb ilyen tárgyú dolgozatai: Über die Rolle d. Zellkerne bei d.

Entwicklung d. Pilze. Bericht. d. Deutsch. Bot. Ges. XIII. 1895; Untersuchungen über d. physiologische Anatomie d. Pilze. Jahrb. f. wiss. Botanik. Berlin, 1896; Nouvelles recherches sur les organes conducteurs des Hydnes. Théléphorés et Tomentellés. Revue Myc. XVIII. 1896. etc.). Feldolgozza Magyarország csillaggombáit (Die Geaster-Arten Ungarns, 1896.) és több adatot közöl a Hymenomycetes és Gasteromycetes köréből (1895–1896), majd két nagyszabású munkával lepi meg a magyar és külföldi mikológusokat. Megírja és saját költségén kiadja „A magyar ehető és mérges gombák könyvé”-t 42 színes, saját készítésű táblával és 150 képpel. A németből fordított és régen elfogyott Lorinsen Fr. V. műve óta ez volt az első korszerű és alapos kézikönyv a hazánkban előforduló és jelentőséggel bíró ehető és mérges gombákról, melyeket nemcsak leír, sajátkezűleg lefest, de ezek hazai elterjedését részben saját gyűjtési adatai alapján ismerteti is. E munka máig nélkülözhetetlen, bár e tárgykörből sok újabb kézikönyv látott napvilágot. Sokkal jelentősebb a már említett, s nemzetközi feltűnést, majd a francia Akadémia Desmazières díját a „Mention très honorable”-ot nyeri el, illetve az 1901. évi párizsi nemzetközi világiállításon aranyérmet kap vele, azaz a Clusius-códex kiadása, egy bibliofil szempontból is jelentékeny és impozáns mű formájában. Azonban a mű Clusius életművét is ismerteti, facsimilében közli Clusius életében megjelent mykologiai munkáját (Fungorum in Pannoniis etc.), s a Leydeni egyetemi könyvtárban felkutatott eredeti kézirat és színes táblák gyönyörű kromolitográfiai másolatait is. A művet „grand seigneur” létére ismét saját költségén jelenteti meg Budapesten (1900), az akkori könyvnyomtatási viszonyok között is jelentős eseményként; művét számtalan érdeklődőnek és szakembernek tiszteletpéldányként megküldi. A munkáról a Francia Tudományos Akadémia jelentése a következőképpen nyilatkozik: „E nagyszerű mű, amelynek magyar szövegét francia fordítás is kíséri, igaz becsületére válik mind annak, akinek agyában eszméje megfogant, mind pedig annak, aki reprodukálta. A bíráló bizottság elismeri Istvánfi ezen történelmi becsű mycologiájának igaz értékét és egyenesen, egyhangúan ajánlaná neki a jutalomdíjat, ha az alapító szándékát nem kellene szem előtt tartania.” A belga C. Clusius a XVI. században 1573–1587-ig a bécsi császári kertek és mint ilyen gróf Batthyány Boldizsárnak többször és huzamosabban (pl. 1579–1584. években) vendége volt Németújváron és másutt is, ahol Beythe István amatőr botanikus társaságában sok növényt gyűjtött, de nemcsak virágos növényeket, hanem nagygombákat is, lévén igen gazdag a nyugat-magyarországi erdők gombavegetációja. Batthyány áldozatkészségéből még arra is lehetősége adódott, hogy egy francia festővel akvarelleken örökíthette meg a talált és magyar, valamint német névvel megjelölt gombákat. Clusius Bécsből távozáskor hazánk nyugati területeinek növényeit ismertető nagy fontosságú munkáját (Rariorum Plantarum Historia) Antwerpenben 1601-ben adta ki, melynek függelékeként jelent meg a „Fungorum in Pannoniis observatorum brevis Historia” 32 gombafaj fametszetű ábrájával. Érdekes

ránk nézve, hogy a kéziratban maradt ún. Clusius-códex színes tábláin a gombák német nevét Batthyány B., a magyar neveket Beythe István szolgáltatta. Munkájának legértékesebb része — mint azt Mágocsy-Dietz S. emlékezésében írja — az, amelyben hazánk nyugati részének ehető és mérges gombáit ismerteti, de az elkészített festett képek nem jelenhettek meg, s időközben elkallódtak. „A munka értéke és jelentősége nagy, mert Clusius kísérelte meg az első gombamonographia közlését egy adott területről, miért is Istvánffi a gombák Linnéjének nevezi. A munka ránk magyarokra azért is jelentős, mert nálunk nyert rá szerzője indítékot és biztatást, s így a mykologiai tudomány kezdete a magyar föld szülötte”.

Az O. Brefeld mellett megkezdett intenzív mykologiai munkálkodását folytatja a Növénytar igazgatóőri székében, majd egyetemi tanári és intézeti igazgatói pozíciójában is, több dolgozatot közölve a Basidiomycetes: Protobasidiomycetes, Ustilaginales stb. köréből. Brefeld üszökgutatóit idehaza is sűrűn ismerteti. Jelentősebb e tekintetben: „A gabonafélék üszögbetegségeiről” írt dolgozata 1896-ban, majd az „Adatok a gyümölcsfák *Monilia* betegségének ismertetéséhez” (franciául: Contributions à la Connaissance de la maladie des arbres fruitiers causée par le *Monilia*. Bull. Inst. Amp. I. 1908.), de foglalkozott a tölgyfa lisztharmat járványos fellépésével hazánkban (1909).

Később a házigombáról (*Merulius lachrymans*), az épületek elgombásodásáról, az élesztőgombák jelentőségéről és ipari hasznosításáról és több más tárgy köréből értekezik. Mykologiai munkásságát alapos és kitűnő rajzkészsége, mely a művészetig fokozódott, csak segíti s elmondhatjuk, hogy dolgozatainak sajátkezü egyszínű vagy színes rajzai a magyar mykologiai szakirodalomban párjukat ritkítják. „Igazán látni csak pontos rajzolás közben lehet.” Nevezetesen a szőlő betegségeiről festett gyönyörű színes táblái, melyek részben dolgozatai mellékleteként jelentek meg, részben kiadatlanok. Számtalan más probléma is érdekelte, s jellemző invenciózus tehetségére, hogy a kukoricaszár és nád cellulózból készíthető papír technológiáját kidolgozta és az USA-ban szabadalmaztatta.

A Magyar Tudományos Akadémia Klein Gyula és Staub Móric ajánlatára 1901-ben levelező, majd 1920-ban rendes tagjául választja. Számos magas állami kitüntetés tulajdonosa és külföldi tudományos társaság rendes vagy tiszteletbeli tagja lesz, így a többek között a Deutsche Botanische Gesellschaft, a párizsi Société Mycologique rendes tagja, a cherbourn-i Société des Sciences Naturelles et Mathémat., az arras-i Académie des Sciences et Lettres, a Bayerische Botanische Gesellschaft, az Académie de Mâcon, az Academia Reale di Agricoltura di Torino, a Société Impériale d'Agriculture de Russie Méridionale levelező, ill. tiszteleti tagja, a Commission Internat. Permanente de Viticulture bizottsági tagja, de megkapta a Lauréat de l'Institut de France fokozatot is.

Több mint 200 tudományos dolgozata, számos ismertető cikke jelent meg élete hetven esztendeje során, a botanika szinte egész területéről, de munkálko-

dása, nemzetközi hírneve mégis phytopathológiai és mykológiai kutatásaival nőtt össze leginkább. Széles látókör, nagyvonalúság, a problémák helyes megragadása, kitűnő kutatási iniciatívák és végtelen szorgalom jellemezték amellett, hogy alapos megfigyelő volt és rajzkészsége révén olyan részleteket is megragadhatott abban a korban, amikor a mikroszkópos fényképezés még kezdetleges volt, amit más aligha tudott volna olyan élethűen és egzaktan visszaadni. Tudományos pályája egy ragyogó üstökös merész pályáivéhoz hasonló, mely diadalmasan feltűnik a tudományos élet horizontján és széles lendülettel átfogja a megismerhető egy nagy szakaszát. Utána csillagpor, ragyogás, fény és számos kérdés élesen megvilágított körvonalai mutatják az utódoknak az utat a további kutatás, alkotó munka felé, melynek pillérei között feszülő impozáns ív volt ő maga is és hatalmas életműve.

Ha tudjuk róla, hogy egész életében törekény egészségű volt, s abban a betegségben töltötte hajló élete utolsó éveit, amelyet olyan művészi módon ábrázol a nagy norvég drámaíró Ibsen „A kísértetek” c. drámájában, s mely jobb karjának időelotti bénulását, majd testi erőinek teljes hanyatlását okozta, akkor méginkább elismerjük azt a hallatlan szorgalmú és dinamikus munkásságot, melyet életművész létére is töretlen egészként alkotott meg, s melyet művész egyénisége vonzó színeivel is bőven díszített. Istvánffi Gyula, a magyar mykologus továbbra is példakép marad és mozdíthatatlan sarkcsillag a valaha olyan ragyogó, mostanság annyira szerény magyar mykologia égboltján.

IRODALOM

- ALLODIATORIS IRMA (1960): Istvánffi Gyula. *Élővilág*. 1960. 2. 48—51.
 DEGEN ÁRPÁD (1932): Megemlékezés Istvánffi Gyuláról. *Bot. Közl.* XXIX, No. 1—4. 12—22.
 GYÖRFFY ISTVÁN (1931): Dr. Gyula Istvánffi. *Nekrologus. Folia Cryptogamica*. Szeged, 1049—1054.
 KÜRTHY SÁNDOR: Istvánffi Gyula életműve a magyar mikológiában. *Mikológiai Közlemények*. Bp. 1966. 2. sz. pp. 47—50. (litogr.).
 MÁGOCSY-DIETZ SÁNDOR (1932): Csikmádéfalvi Istvánffi Gyula emlékezete. *Bot. Közl.* XXIX, 1—11.
 MÁGOCSY-DIETZ SÁNDOR (1932): Istvánffi Gyula r. tag emlékezete. *MTA. Emlékbeszédek*. XXI, No. 8. Bp. 1932.
 N. N. Magyar *Életrajzi Lexikon*. I. Akad. Kiadó. Bp. 1967.
 MALVEZIN, FRANTZ (1908): Le docteur Gy. de Istvánffi. *L'Oenophile*, 45e année. Bordeaux, 353—357.
 RAPAICS RAJMUND (1953): A magyar biológia története. Bp. Akad. Kiadó.